

dr hab. Eugeniusz Cieślak,
Baltic Defence College
Tartu, Estonia

Tartu, 10 czerwca 2022 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Katarzyny Nikorowicz-Zatorskiej

na temat

„Usytuowanie przestrzenne lotnisk jako element kształtujący bezpieczeństwo
transportu lotniczego w Polsce”

opracowanej pod kierownictwem naukowym dr. hab. Adama Radomyskiego

i promotora pomocniczego dr. inż. Adama Baryłki

1. Podstawowe informacje o kandydatce do stopnia doktora

Katarzyna Nikorowicz-Zatorska uzyskała tytuł magistra po ukończeniu w 2008 roku jednolitych studiów magisterskich na kierunku nauki polityczne prowadzonych w Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. W 2011 roku uzyskała tytuł magistra na kierunku europeistyka, prowadzonych w Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Mgr Katarzyna Nikorowicz-Zatorska studiowała w latach 2011 – 2015 na stacjonarnych studiach III stopnia na kierunku ekonomia, prowadzonych w Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Studia ukończyła, ale nie otworzyła przewodu doktorskiego.

W latach 2004 – 2017 mgr Nikorowicz-Zatorska pracowała w kraju i za granicą w branżach niezwiązanych bezpośrednio z bezpieczeństwem transportu lotniczego ani bezpieczeństwem operacji lotniczych. Od 2017 roku była zatrudniona w Katedrze Logistyki Wyższej Szkoły Oficerskiej Sił Powietrznych na stanowisku asystenta, a od 2021 roku w Lotniczej Akademii Wojskowej na stanowisku wykładowcy. Publicznie dostępne są dwa artykuły naukowe Doktorantki dotyczące zagadnień bezpośrednio związanych z przedmiotem badań i tematyką rozprawy doktorskiej. Uzyskanie przez mgr Nikorowicz-Zatorską licencji pilota PPL(A) w 2018 roku oraz ukończenie kursu teoretycznego i zdanie egzaminów teoretycznych ATPL(A) w 2020 roku świadczy

o jej dodatkowych kwalifikacjach do podjęcia badań związanych z wpływem usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce.

2. Ocena ogólna rozprawy doktorskiej

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska mgr Katarzyny Nikorowicz-Zatorskiej na temat „Usytuowanie przestrzenne lotnisk jako element kształtujący bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce” stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie w ramach nauk społecznych. Wyniki badań przedstawione przez Doktorantkę w rozprawie doktorskiej stanowią wartościowy, merytoryczny głos w dyskusji naukowej poświęconej bezpieczeństwu transportu lotniczego w Polsce, w kontekście usytuowania przestrzennego lotnisk. Przedmiotem badań, których wyniki zawarto w recenzowanej rozprawie doktorskiej, było „usytuowanie przestrzenne lotnisk jako element kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce”. Za cel teoretyczny badań przyjęto „zidentyfikowanie wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego”. Za cel praktyczny „zaproponowanie rozwiązań, których rozwiązanie pozwoli uwzględnić usytuowanie przestrzenne lotnisk jako integralny element kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce”. Dla osiągnięcia sformułowanego w ten sposób celu badań Doktorantka podjęła próbę rozwiązania problemu badawczego sformułowanego w formie pytania: jaki wpływ na kształtowanie bezpieczeństwa transportu lotniczego ma usytuowanie przestrzenne lotnisk i co należałoby zrobić, aby stało się ono integralnym elementem jego kształtowania?

Recenzowana rozprawa składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii, spisów fotografii, rysunków i tabel oraz wykazu załączników (łącznie 496 stron). W rozdziale pierwszym przedstawione zostały zasadnicze treści dotyczące założeń badawczych. W rozdziale drugim Doktorantka przedstawiła instrumentarium pojęciowe w zakresie transportu lotniczego, infrastruktury lotniczej i bezpieczeństwa operacji lotniczych. W kolejnym rozdziale ujęto rozważania dotyczące lokalizacji portów lotniczych w świetle przepisów prawa lotniczego. W rozdziale czwartym zawarto treści dotyczące lokalizacji lotnisk w świetle przepisów gospodarki nieruchomościami. Piąty rozdział dysertacji jest poświęcony ocenie

wpływu zagospodarowania przestrzennego na bezpieczeństwo transportu lotniczego. W rozdziale szóstym ujęto propozycje rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce. W zakończeniu Doktorantka dokonała rekapitulacji rezultatów badań zawartych w rozprawie doktorskiej. Treści rozprawy uzupełnia 96 załączników zawierających między innymi arkusze ankiet i szczegółowe wyniki badań dla konkretnych lotnisk komunikacyjnych w Polsce.

3. Ocena szczegółowa rozprawy doktorskiej

Usytuowanie przestrzenne lotnisk komunikacyjnych generuje określone problemy dla bezpieczeństwa operacji lotniczych, a w konsekwencji dla bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce. Pomimo znaczenia powyższej problematyki dla nauk o bezpieczeństwie nie pojawia się ona w dyskursie naukowym w polskich środowiskach naukowych. Dlatego próba podjęcia przez Doktorantkę badań wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce jest uzasadniona. Wybór obszaru badań przez mgr Katarzynę Nikorowicz-Zatorską świadczy pozytywnie o jej ambicjach badawczych. Kilkuletnie doświadczenie zawodowe w dziedzinie obrotu nieruchomościami z pewnością przyczyniło się do lepszego zrozumienia przez Doktorantkę problematyki lokalizacji lotnisk w świetle przepisów gospodarki nieruchomościami. Kilkuletnie doświadczenie pracy naukowo-dydaktycznej w Katedrze Logistyki Lotniczej Akademii Wojskowej oraz uzyskanie licencji pilota przyczyniły się do lepszego zrozumienia problematyki bezpieczeństwa operacji lotniczych oraz bezpieczeństwa transportu lotniczego. Doktorantka posiada wystarczającą wiedzę, aby w sposób naukowo uzasadniony podjąć próbę identyfikacji wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego oraz proponować działania dla zwiększenia poziomu bezpieczeństwa w tym zakresie. Część z formułowanych przez Doktorantkę ocen dotyczących tematu badań zasługuje na uwagę i świadczy o jej ugruntowanej znajomości aktualnej problematyki istotnej dla dyscypliny nauk o bezpieczeństwie. Należy podkreślić, że w polskim piśmiennictwie naukowym brakuje nie tylko monograficznych opracowań naukowych poświęconych problematyce wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego, ale również artykułów naukowych traktujących powyższy temat w kompleksowy sposób. Z powyższego powodu recenzowana rozprawa doktorska wypełnia obiektywnie

istniejącą lukę w wiedzy w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie dotyczącej tej problematyki.

Przyjęte przez Autorkę dysertacji założenia dotyczące przedmiotu i celu badań, sformułowane problemy badawcze oraz hipotezy robocze są w przeważającej części wewnętrznie spójne i stanowiły wystarczającą bazę dla realizacji badań, których wyniki zawiera recenzowana rozprawa doktorska. Układ treści rozprawy jest wynikiem przyjętych założeń badawczych, a prezentowane w kolejnych rozdziałach wyniki badań są logicznie powiązane z treściami zawartymi we wcześniejszych rozdziałach. Założenia badawcze zostały szczegółowo przedstawione przez Doktorantkę w pierwszym rozdziale rozprawy. Przedmiot badań został zdefiniowany jako „usytuowanie przestrzenne lotnisk jako element kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce”. Doktorantka przyjęła za teoretyczny cel badań „na gruncie praktyki i wiedzy teoretycznej z zakresu lotnictwa cywilnego, obowiązujących przepisów prawa lotniczego i gospodarki nieruchomościami, zidentyfikowanie wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego”. Jako cel empiryczny badań przyjęto „zaproponowanie rozwiązań, których wdrożenie pozwoli uwzględniać usytuowanie przestrzenne lotnisk jako integralny element kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce”.

Sformułowanie teoretycznego celu badań nie budzi większych wątpliwości. Można polemizować, czy ujęcie w celu badań odwołań do praktyki i wiedzy teoretycznej z zakresu lotnictwa cywilnego, jak również obowiązujących przepisów prawa lotniczego i gospodarki nieruchomościami, jest niezbędne dla poprawności formułowania samego celu badań. W subiektywnej ocenie recenzenta tak szerokie odniesienia mogły być przedstawione w opisie przyjętych założeń i ograniczeń badawczych. Ograniczenie celu do zidentyfikowania wpływu przestrzennego usytuowania lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego, aczkolwiek wydawać się może mało ambitne, wydaje się uzasadnione w kontekście zastosowanych metod badawczych.

Nie mogę zgodzić się z zawartą w empirycznym celu badań sugestią, że usytuowanie przestrzenne lotnisk nie jest obecnie uwzględniane w praktyce działań na rzecz kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce. W ocenie rozwiązań prawnych oraz opisie działań Urzędu Lotnictwa Cywilnego ujętych w rozprawie doktorskiej wyraźnie widać, że usytuowanie przestrzenne lotnisk jest traktowane jako element kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego

w Polsce. Wyjaśnienia wymaga użycie terminu „integralny”. Jeśli założymy, że usytuowanie przestrzenne lotnisk nie jest jeszcze integralnym elementem kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce, to warto odpowiedzieć na dwa pytania. Jakie inne elementy są integralnymi elementami kształtowania tego bezpieczeństwa? I co zrobić, aby usytuowanie przestrzenne stało się integralnym elementem. Uprzejmie proszę o wyjaśnienie powyższych wątpliwości w trakcie publicznej obrony rozprawy doktorskiej. Problemy badawcze korespondują z przyjętym celem badań. Analogicznie do celu badań, można polemizować nad użyciem określenia „integralnym” w głównym problemie badawczym. Problemy szczegółowe znajdują odzwierciedlenie w układzie rozprawy, chociaż nie w kolejności, w jakiej zostały ujęte w założeniach badawczych.

Pozytywnie oceniam dobór i wykorzystanie teoretycznych i empirycznych metod badawczych. Pewien niedosyt budzi ograniczenie wykorzystania przez Doktorantkę w badaniach metody sondażu diagnostycznego do techniki badawczej w postaci ankiety. Wydaje się, że w badaniach jakościowych warto byłoby pokusić się o przeprowadzenie wywiadów eksperckich ze specjalistami różnych dziedzin, którzy mogliby przedstawić swoje oceny wpływu przestrzennego usytuowania lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego z różnych perspektyw zawodowych. Będę wdzięczny za wyjaśnienie w trakcie publicznej obrony rozprawy doktorskiej przesłanek, dla których Doktorantka zrezygnowała z przeprowadzenia wywiadów eksperckich. Brakuje mi również odniesień do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i planów generalnych lotnisk w przypadku metody analizy dokumentów. Ze względu na znaczenie treści planów zagospodarowania przestrzennego oraz planów rozwoju lotnisk dla bezpieczeństwa transportu lotniczego, wydaje się pożądanym odniesienie do treści tych dokumentów w rozważaniach dotyczących oceny wpływu zagospodarowania przestrzennego oraz propozycji poprawy bezpieczeństwa transportu lotniczego. Uprzejmie proszę zatem o wyjaśnienie przesłanek, które legły u przyczyn niewykorzystania powyższych rodzajów dokumentów w badaniach na potrzeby opracowania niniejszej rozprawy doktorskiej.

Dodatkowych wyjaśnień wymaga dobór próby badawczej dla metody sondażowej. Przy poprawnej liczebności próby badawczej, zauważyć można, że większość respondentów ankiety nie posiadała licencji umożliwiającej wykonywanie operacji transportu lotniczego. W daleko idącym uproszczeniu można byłoby

porównać dobór próby badawczej do zadawania pytań kierowcom samochodów osobowych o specyfikę transportu drogowego. Chociaż zrozumiałe są niektóre przesłanki doboru respondentów posiadających licencje PPL (A), to pożądane byłoby przedstawienie szerszych wyjaśnień w tym zakresie w czasie publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

Teren badań i przyjęte ograniczenia oceniam jako zrozumiałe i wystarczające na potrzeby prowadzonych badań. Pewne wątpliwości budzi wyodrębnienie podrozdziału 1.10 „Krytyczna analiza literatury i źródeł”. Tytuł podrozdziału wydaje się nieco mylący, bo zamiast krytycznej analizy znajdujemy tam raczej wykaz dokumentów, opracowań naukowych i popularno-naukowych oraz publicystycznych. Zazwyczaj, krytyczna analiza źródeł jest wykorzystywana do zarysowania sytuacji problemowej bądź oceny aktualnego stanu teorii i praktyki dla przedmiotu badań.

W rozdziale drugim dokonano szerokiego przeglądu instrumentarium pojęciowego w zakresie transportu lotniczego, infrastruktury lotniczej i bezpieczeństwa operacji lotniczych. Pozytywnie oceniam zakres rozważań ujętych w tej części rozprawy doktorskiej i doceniam znaczenie „uporządkowania terminologicznego” jako wstępu do dalszych rozważań dotyczących wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce. Biorąc pod uwagę tytuł rozprawy, cel badań i główny problem badawczy, można było oczekiwać jednoznacznego sformułowania w rozdziale drugim definicji bezpieczeństwa transportu lotniczego. Pomimo odniesień do tego terminu, brakuje jednoznacznie wyartykułowanej jego definicji na potrzeby badań w ramach opracowania rozprawy doktorskiej. Z powyższego powodu uważam za pożądane przedstawienie definicji bezpieczeństwa transportu lotniczego w trakcie dyskusji w czasie publicznej obrony rozprawy doktorskiej. Przy bardzo szerokim ujęciu problematyki bezpieczeństwa operacji lotniczych i doborze próby badawczej, można post factum zastanowić się nad zakresem prowadzonych badań na potrzeby opracowania rozprawy doktorskiej. Czy ograniczenie rozważań do bezpieczeństwa operacji lotniczych nie korespondowałoby lepiej z doborem próby badawczej? Czy próba badawcza złożona wyłącznie z pilotów jest reprezentatywna dla całokształtu zagadnień związanych z wpływem usytuowania przestrzennego lotnisk na bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce?

Rozdział trzeci recenzowanej rozprawy doktorskiej poświęcony jest problematyce lokalizacji portów lotniczych w świetle prawa lotniczego. Pozytywnie

oceniam zakres rozważań zawartych w niniejszym rozdziale rozprawy doktorskiej i dobór źródeł, które Doktorantka wykorzystała w badaniach powyższej problematyki. Podział treści rozdziału na analizę i ocenę problematyki lokalizacji lotnisk w międzynarodowych aktach prawnych oraz w przepisach prawa krajowego uważam za poprawny. Takie ujęcie sprzyja przejrzystości wyводу naukowego i koresponduje z przejętą przez Doktorantkę koncepcją prowadzenia badań.

Jedną z najbardziej wartościowych pod względem merytorycznym części recenzowanej rozprawy doktorskiej jest rozdział czwarty poświęcony problematyce lokalizacji lotnisk w świetle przepisów gospodarki nieruchomościami. Pozytywnie oceniam sformułowaną przez Doktorantkę ocenę krajowych regulacji prawnych dotyczących zarządzania przestrzennego. Wartościowa merytorycznie i w wystarczającym stopniu uzasadniona jest diagnoza zagadnień z zakresu gospodarki przestrzennej ujętych w prawie lotniczym. Na uznanie zasługuje podjęta przez Doktorantkę próba oceny praktycznej realizacji zapisów prawa lotniczego w aspekcie lokalizacji lotnisk na podstawie wyników badań własnych. Opis etapów badań własnych jest zrozumiały i zgodny z przyjętymi założeniami badawczymi. Pozytywnie oceniam wyniki analizy sterylności powierzchni ograniczających przeszkody lotnisk kontrolowanych w Polsce oraz próbę oszacowania procentowego udziału poszczególnych typów nieruchomości zlokalizowanych w bezpośredniej bliskości wybranych do badania cywilnych lotnisk kontrolowanych w Polsce, w ramach obszaru powierzchni poziomej wewnętrznej.

W piątym etapie badań Doktorantka podjęła próbę klasyfikacji wpływu poszczególnych typów nieruchomości w bezpośrednim sąsiedztwie lotniska na bezpieczeństwo transportu lotniczego. Przyjęte oceny kwalifikujące określone jako ocena czynnika zawierają się w przedziale wartości od 1 do 5, przy czym niższa ocena kwalifikująca odzwierciedla mniej korzystny sposób wykorzystania nieruchomości ze względu na ocenę bezpieczeństwa operacji lotniczych. Dostrzegając analogię podejścia badawczego do ujęcia ICAO, Doc 9184, proszę o wyjaśnienie metodyki przyporządkowania ocen kwalifikujących dla poszczególnych funkcji / przeznaczenia nieruchomości. Jest to istotne z punktu widzenia zaproponowanego przez Doktorantkę algorytmu obliczania wskaźnika bezpieczeństwa operacji lotniczych oraz cząstkowych wskaźników bezpieczeństwa operacji lotniczych. Szerszego wyjaśnienia w trakcie publicznej obrony rozprawy doktorskiej wymaga podejście badawcze umożliwiające walidację zaproponowanego algorytmu, które zapewniłoby utytarne

wykorzystanie wyników badań w praktyce kształtowania bezpieczeństwa transportu lotniczego w Polsce w kontekście przestrzennego usytuowania lotnisk. Brak walidacji uniemożliwia obecnie utylitarne wykorzystanie zaproponowanych przez Doktorantkę rozwiązań koncepcyjnych.

Ujęte w piątym rozdziale recenzowanej rozprawy wyniki badań dotyczące oceny wpływu zagospodarowania przestrzennego na bezpieczeństwo transportu lotniczego podzielone zostały na dwie części. W pierwszej części dokonano syntetycznej oceny zagrożeń transportu lotniczego generowanych przez przeszkody, a w drugiej przedstawiono ocenę bezpieczeństwa operacji lotniczych na podstawie wyników badań własnych. Zauważalne jest zawężenie wyników badań własnych do operacji lotniczych, które stanowią część całokształtu czynności związanych z transportem lotniczym. Pozytywnie oceniam wysiłek badawczy Doktorantki, który pozwolił na ocenę poziomu wiedzy pilotów w zakresie wpływu usytuowania przestrzennego lotnisk i gospodarki przestrzennej na bezpieczeństwo operacji lotniczych. Ta część wyników badań może stanowić dobry punkt wyjścia do opracowania referatu konferencyjnego lub artykułu naukowego przez Doktorantkę.

Finalny rozdział rozprawy doktorskiej poświęcony jest propozycjom rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce. Propozycje podzielone zostały na trzy grupy obejmujące zmiany w zakresie: lokalizacji lotnisk, lokalizacji infrastruktury lotniczej oraz w zagospodarowaniu przestrzennym terenów przylotniskowych. Pomimo ogólnej poprawności formułowania wniosków i rekomendacji w tej części rozprawy doktorskiej, zauważalne jest marginalne odwoływanie się przed Doktorantką do wyników badań ujętych we wcześniejszych rozdziałach rozprawy czy wyników badań własnych z przeprowadzonej ankiety oraz pomiarów przestrzennych związanych z usytuowaniem cywilnych lotnisk kontrolowanych w Polsce. Dla przejrzystości wywodu naukowego korzystne byłoby usystematyzowanie opisu propozycji poprawiających bezpieczeństwo transportu poprzez ich podział na te, które mogą być implementowane w różnych horyzontach czasowych (krótkookresowym, średniookresowych oraz długookresowym).

Treści głównej części rozprawy doktorskiej uzupełnione zostały przez 96 załączników. Załączniki stanowią istotne uzupełnienie rozważań zawartych w rozdziałach merytorycznych i pozwalają na zrozumienie szerszego kontekstu wywodu naukowego. Pewnym utrudnieniem jest brak tytułów poszczególnych załączników w ich wykazie umieszczonym na stronach 293-295. Podanie jedynie

numeru załącznika powoduje, że czytelnik jest skazany na długotrwałe poszukiwania konkretnych treści. W egzemplarzu rozprawy udostępnionym recenzentowi nieczytelne były załączniki 14 i 15.

Przedstawione w rozprawie doktorskiej wyniki badań dotyczących usytuowania przestrzennego lotnisk jako elementu kształtującego bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce oceniam za oryginalne, wartościowe pod względem merytorycznym opracowanie naukowe w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Wartość merytoryczna prezentowanych rozważań wynika z oryginalnego sposobu ujęcia problematyki, zakresu rozważań oraz wykorzystanych źródeł. Wysoko oceniam podjętą przez Doktorantkę próbę oszacowania uwarunkowań usytuowania przestrzennego lotnisk komunikacyjnych w Polsce. Wyniki badań zawarte w recenzowanej rozprawie doktorskiej mogą być wykorzystane w działalności dydaktycznej Lotniczej Akademii Wojskowej na studiach pierwszego i drugiego stopnia na kierunku bezpieczeństwo narodowe w specjalnościach związanych z bezpieczeństwem lotniczym oraz zarządzaniem bezpieczeństwem oraz na studiach podyplomowych. Podniesione w szczegółowej ocenie rozprawy doktorskiej wątpliwości i krytyczne uwagi wynikają przede wszystkim z zakresu i specyfiki problemów, jakie badała Doktorantka. Wyjaśnienie niektórych aspektów prowadzonych badań w trakcie publicznej rozprawy doktorskiej pozwoli zapewne na rozwianie znaczącej części subiektywnych wątpliwości podnoszonych w ocenie szczegółowej.

4. Konkluzje i wnioski

Rozprawę doktorską mgr Katarzyny Nikorowicz-Zatorskiej pod tytułem „Usytuowanie przestrzenne lotnisk jako element kształtujący bezpieczeństwo transportu lotniczego w Polsce” oceniam jako oryginalne, wartościowe pod względem merytorycznym, rozwiązanie problemu naukowego w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie w ramach nauk społecznych. Treści merytoryczne recenzowanej rozprawy, w tym formułowane przez Doktorantkę oceny, uogólnienia i wnioski, wskazują na jej usystematyzowaną, ogólną wiedzę w zakresie nauk o bezpieczeństwie. Przyjęte przez Autorkę rozprawy doktorskiej i zastosowane w procedurze badawczej założenia metodyczne świadczą o jej wystarczających umiejętnościach samodzielnego prowadzenia pracy naukowej oraz znacznej wiedzy

merytorycznej dotyczącej obszaru i przedmiotu badań. Tym samym recenzowana rozprawa spełnia warunki stawiane pracom doktorskim w ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

